

Nizami Şamil oğlu Adışirinov

MƏHƏMMƏD FÜZULİNİN “LEYLİ VƏ MƏCNUN” POEMASINDA FOLKLOR MOTİVLƏRİ
 (“DƏDƏ QORQUQ KİTABI” İLƏ MÜQAYİSƏLİ)

Orta əsrlər türk dünyasında şeir öz zirvəsini məhz Füzuli yaradıcılığı ilə fəth etdi. İ.Həsənoğlu, Q.Bürhanəddin, İ.Nəsimi sənəti ilə türkcə şeir cilalanmışdı. Füzuli bu ənənələrdən gələn bütün uğurları mənimsədi, lakin bununla da kifayətlənməyib onları daha da təkmilləşdirdi. Füzuli türk dilində şeiri yeni mənə və üslubi tapıntılarla daha da zənginləşdirdi. Zəngin bir yaradıcılıq yolu keçən ustad sənətkar dogma türkcəmizdə qəzəl, qəsidə, tərkibənd, tərcibənd, qitə və rübailərdən ibarət “Divan”, “Bəngü Bad”, “Söhbətül əsmar”, “Leyli və Məcnun” kimi poemaların, “Şikayətnamə” kimi ictimai satiranın, bir sıra nəsr əsərlərinin, tərcümə əsərinin, fəlsəfi traktat müəllifi kimi məşhurdur.

Lirika bütövlükdə Füzuli şeirinin əsas istiqamətverici özəyini təşkil edir. Onun ölməz məhəbbət dastanı “Leyli və Məcnun” əsəri mövcud çoxsaylı “Leyli və Məcnun”lar sırasında ilk növbədə öz lirikizmi ilə seçilir. Məlum olduğu üzrə, yaxın şərq ədəbiyyatında ilk “Leyli və Məcnun” müəllifi Nizami Gəncəvi olmuşdur. İlk dəfə məhz Nizami Gəncəvi “Leyli və Məcnun” haqqında özünəqədərki qədim mənbələrdə bir-biri ilə o qədər də əlaqəsi olmayan dağınıq epizodları bir bütöv halında birləşdirərək sənət əsərinə çevirmişdir. Nizamidən sonra bir çox sənətkarlar öz istedadlarını bu əfsanədə sınaqdadılar. Yeni-yeni “Leyli və Məcnun”lar yarandı. Elə təkcə XV-XVI əsrlərdə Azərbaycan ədəbiyyatında Əşrəf Marağayi, Salim Təbrizi, Zəmiri, Həqiri kimi şairlər “Leyli və Məcnun” yazdılar. Nizami “Leyli və Məcnun”unun fəlsəfi axarında ilkin kökdən gələn “üzri məhəbbət” konsepsiyası dururdu. (2, 12) Lakin Nizaminin əsərində sufiyanə eşq daha çox metaforik məzmun daşıyırdı, konsepsiya deyildi. M.Füzuli isə öz “Leyli və Məcnun” poemasında sufiyanə eşqi ümumi konsepsiya şəklində təqdim etdi. Sufizmin məhəbbət konsepsiyası insani eşqi və gözəlliyi də inkar etmir. Lakin burada bəşəri gözəllik və məhəbbət həqiqətə-Allaha qovuşmaq üçün bir körpü-məcəz kimi qəbul edilir. Füzuli “Leyli və Məcnun”unda da bu xətt izlənilir. Füzuli hələ əsərin girişində “həqiqətə çatmaq üçün məcəz yolunu tutduğunu” etiraf edir. Poema orta əsr epik ənənəsinə uyğun olaraq Tövhid, Minacat, Nət, Meracnamə kimi ənənəvi başlıqlarla başlayır. Orta əsr epik ənənəsinin prinsipləri əsasında yazılsa da, Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsərində şifahi xalq ədəbiyyatına aid folklor motivlərinə də kifayət qədər rast gəlmək mümkündür. Füzuli çox ustalıqla folklor ənənələrini öz əsərinin ruhuna hopdurmağı bacarmışdır ki, bu da Füzulinin şifahi xalq ədəbiyyatına dərinləndirən bələd olmasını göstərən əyani sübut kimi qiymətləndirilməlidir. Bu araşdırmamızda M.Füzulinin “Leyli və Məcnun” poemasında istifadə olunan folklor motivlərindən, epik formullardan bəziləri haqqında qısa şəkildə məlumat vermək istəyirik. 1.Övladsızlıq: Bu motiv şifahi ədəbiyyat nümunələrimizin bir çoxunda tez-tez rast gəldiyimiz motivdir. “Dədə Qorqud kitabı”nın ilk boyu olan “Dirsə xan oğlu Buğac boyu” da məhz bu motivlə bağlıdır. Dirse xan varlı xandır, bəydir, ancaq övladı olmadığı üçün Bayındır xan tərəfindən cəzalandırılır- Qara çadırdə qonaqlanır. M.Füzulinin “Leyli və Məcnun” poemasında da Məcnunun atası çox hörmətli, izzətli qəbilə başçısı olsa da övladı olmadığı üçün hər zaman qüssəli gəzir:

“...Əmvali cəmi cinsdən çox
 Əmma bu cahanda varisi yox.
 Gər qılsa onu tələf həvadis,
 Yox bir xələfi ki, ola varis” (2, 194)

2.Qəhrəmanın nəzir-niyazdan sonra doğulması: “Dədə Qorqud” dastanlarında da biz bəzi qəhrəmanların nəzir-niyazdan sonra doğulmasının şahidi olurduq. Dirse xan “ac görsə, doyurur, yalın görsə, donatır, borclunu borcundan qurtarır, dəpə kimi ət, göl kibi qımız yığdırır”. Bir ağzı dualının alqışı ilə Tanrı ona bir oğul verir. Dastanda Bamsı Beyrək də, Uruz da nəzir-niyazdan sonra hacət-dua nəticəsində doğulurlar. Füzulinin “Leyli və Məcnun” poemasında da biz qəhrəmanın nəzir-niyazdan sonra doğulması motivinin şahidi olurduq:

“Çox məhliqə sənəmlər aldı.
 Çox türfə zəminə töxm saldı
 Çox nəzirlər etdi hər məzarə,
 Çox qıldı niyaz girdigarə.
 Təsir qılıb fəğanə-ahi,
 Övn etdi inayəti-İlahi.
 Bir gecə açıldı babi-rəhmət,
 Buldu əsəri-dua icabət” (2, 194)

3.Qəhrəmanın qeyri-adi şəkildə doğuluşu: Füzulinin “Leyli və Məcnun” poemasında bu formulun, motivin də şahidi olurduq. Dünyaya yenicə doğulan Qeys ağlamağa başlayır. Füzuli, körpənin bu ağlamağına rəmzi mənə verir:

“Ol dəm ki bu xakdanə düşdü.
 Halını bilib fəğanə düşdü.
 Axır günün əvvəl eyləyib yad.
 Axıtdı sirişki, qıldı fəryad” (2, 195)

Həmçinin Qeysin zatında məhəbbət olduğundan hələ körpə ikən gözəlliyi duyub qiymətləndirə bilir. Dayanmadan ağlayan Qeys yalnız gözəl bir qızın qucağında sakitləşir:

“...Bir gün onu gəzdirirdi dayə
 Dərdini yetirməyə dəvayə
 Bir evdə mægər ki, bir pərivəş
 Ol tifli bəsi görüb müşəvvəş
 Rəhm etdi əlinə aldı bir dəm.
 Tifl onu görüncə oldu xürrəm.
 Hüsnünə baxıb qərar tutdu,
 Fəryadü fəğanını unutdu” (2, 196)

Bu onu göstərirdi ki, Qeys artıq doğulandan gözəllik aşiqi idi.

4. Qəhrəmana köməkçi qüvvələrin olması: Bu formul dastanlarda tez-tez təsadüf edilən formullardan biridir. “Dədə Qorqud kitabı”nda da qəhrəmanlara kömək edən qüvvələrin olduğunu şahidi oluruq. Buna misal kimi qəhrəmanların atını, boz atlı Xızırı, digər qəhrəmanları göstərə bilərik. “Leyli və Məcnun” poemasında da Füzuli bu motivdən istifadə etmişdir. Qeys hələ lap kiçik ikən dayənin tapdığı gözəl, Novhəl, Zeyd, Məcnunun atası qəhrəmana yardım etmək istəyən qüvvələr sırasında göstərilə bilər. 5. Ceyran: Geyik-ceyran türk xalqlarının folklor ənənəsində magik, sehrli gücə sahib olan bir heyvan olaraq səciyyələndirilir. Bir çox türk xalqlarının mədəniyyətində geyik ovlanmasının fəlakət, uğursuzluq gətirəcəyinə dair inanclar bu gün də mövcuddur. (4, 69) “Dədə Qorqud kitabı”nın mətnlərinə də diqqət edildikdə geyikin ovlanması hər zaman qəhrəmana bədbəxtlik gətirir. Yəni, dastanlarda işlənən “geyik” formulu hansısa bədbəxt hadisənin baş verəcəyini qabaqcadan xəbər verən formul tipi kimi səciyyəvidir. Məsələn, “Bəkil oğlu İmran boyu”nda Bəkil ovda geyikin arxasınca düşüb onu ovlamaq istərkən qayadan yıxılır və ayağını sındırır. Bamsı Beyrək də ovda olarkən qarşısına çıxan bir geyiki qova-qova öz yoldaşlarından ayrılır. “Geyik” formulu Beyrək üçün yeni bir macəranın başlanğıcı rolunu oynayır. “Leyli və Məcnun” poemasında da səhraya üz tutan Qeys-Məcnun ovçunun qurduğu tələyə düşən ceyranla qarşılaşır:

“Gördü ki, bir ovçu dam qurmuş
Daminə qəzallar üz vurmuş
Ol dəma cəfayi-çərxi-qəddar
Bir ahunu eyləmiş giriftar” (2, 233)

Məcnunun ceyrana yazığı gəlir. Ceyranı ovçunun əlindən azad eləyəndən sonra ceyrandan getməməsini, onu tək qoymamasını istəyir:

“Tənha qoyma məni zəbuni
Olğıl mənə dəşt rəhnümüni
Gəz bir neçə gün mənimlə həmrəh
İnsan deyib etmə məndən ikrah
Qıldıqda xəyali-çəşmi-Leyli
Sən ver məni-xəstəyə təsəlli.
Çün ol bəşəriyyətin unutdu,
Ahu həm onunla üns tutdu.
Onun səbəbilə həm çox ahu.
Səhrada onunla tutdular xu” (2, 234)

B.Ögəlin fikrinə görə, “geyik” şaman rituallarında surətinə girilən bir ata ruh, ehtimal ki, totem sayılması səbəbiylə müqəddəsliyi olan bir heyvandır. (5, 52) “Geyiklə qarşılaşma” qəhrəmanların başına gələcək hadisələrin “xəbərçisi” kimi səciyyələndirilir ki, bu da qəhrəmanın fəaliyyətinin başlanğıcı kimi həm də “xəbərçi” formulu formalaşdırır. Göründüyü kimi, folklor ənənəsindən gələn və ilahi müqəddəsliyi olan bu formul “Leyli və Məcnun” poemasında da işlənmişdir.

6. Göyərçin: Ta əski çağlardan başlayaraq göyərçini nəinki ovlamaq, hətta ona daş atmaq, yuvasını dağıtmaq yasaq olmuşdur. Əks halda göyərçinin qarğısından fəlakət baş verə bilər. Əski inamlara görə göyərçin qadıdır, anadır, başqa sözlə, onların ruhudur. Folklor ədəbiyyatımızda da göyərçinlərin qız olmaları bərdə istənilən qədər nümunə tapmaq mümkündür. Maraqlısı budur ki, əski çağlarda daha çox ana olmuş qadınların ruhu göyərçin kimi bilinmişdir. Bu məsələdə adına bir sıra rəvayətlər qoşulmuş Semiramidanın da rolu olmuşdur. Assuriya hökmdarı olmuş Semiramida məhz göyərçinlərin himayəsində böyüyür. Bu baxımdan Semiramida “summat” sözü ilə bağlıdır və mənası da “göyərçin” deməkdir. Sonralar bu ad dəyişilərək “Şam-muramata”, “Şamira”, “Şəmira” şəklinə düşmüşdür. (1, 80) Bu addan yazılı ədəbiyyatda ilk dəfə Nizami Gəncəvi “Xosrov və Şirin” poemasında istifadə etmişdir. O, Bərdə hökmdarı Məhin Banunun əsl adının məhz Şəmira olduğunu qeyd edir:

“Şəmira adlanır o göyçək qadın.
Böyükdür mənası o gözəl adın.
Cürətdə kişidən heç geri durmur,
Böyük olduğundan Məhin Banudur” (3, 113)

“Dədə Qorqud kitabı”nda da biz göyərçin formuluна rast gəlirik. “Duxa qoca oğlu Dəli Domrul boyu”nda Əzrayıl məhz göyərçinə dönrü və uçub gedir. Dəli Domrul onu tuta bilmir. Əzrayılın məhz göyərçin cildində uçub getməsi bir daha folklor ənənəsində göyərçinin məhz ilahi qüvvə kimi qəbul olunmasını təsdiqləyir.

“Leyli və Məcnun” poemasında da ceyranı xilas etdikdən sonra Məcnun səhrada gəzərkən yenə ovçunun qurduğu tələyə düşən göyərçin-kəbutər görür. Məcnunun ona baxıb canı yanır, göz yaşları “cuşə gəlir”. Qolundakı qiymətli ziynət əşyasını ovçuya verərək göyərçini ovçunun əlindən xilas edir. Bundan sonra Məcnun göyərçindən də kömək istəyir, onun yanında qalmasını, yanına xəbər aparmasını xahiş edir. Göyərçin də ceyran kimi Məcnuna kimsəsiz səhrada yoldaş olur:

“Onca dedi ona həm qəmi-dil
Kim qıldı onu həm ünsə mail.
Başında olub şəb aşıyanı.
Gündüz olur oldu pasıbanı.
Zatında görüb nişaneyi-xeyr,
Həm vəhş müti oldu, həm teyr.
Ram oldu bəhaim ol fiqarə
Bir fəvə yığıldı varə-varə” (2, 236)

Göründüyü kimi, insanlardan, cəmiyyətdən üz döndərən səhraya üz tutan, köməksiz, kimsəsiz qalan Məcnunu səhrada İlahi ruhlardan olan ata ruhu-ceyran və ana ruhu-göyərçin bir növ öz himayəsinə götürmüş olur. M. Füzuli XVI əsr Bağdad mühitində islami hökmlərlə dindar bir həyat yaşasa da, şifahi xalq ədəbiyyatından gələn ən qədim inamların ifadə olunduğu folklor motivlərindən öz əsərlərində ustalıqla istifadə etmişdir.

7. Dağ və çəşmə: Türk folklorunda dağları, daşları, qayaları deyiləni başa düşən, səsə səs verən, bəddualardan qoruyan zənn etmişlər. Odur ki, dağlarla danışıq, söhbətləşər, dağlara salam verərdilər. Dağlara münasibət, sözsüz ki, əski inam və etiqadlarla bağlı bir məsələ olmuşdur. “Dədə Qorqud” dastanlarında da dağların deyiləni başa düşməsi və istək yerinə

yetirməsi dönə-dönə vurğulanır. Qazan xan “Su Haq didarın görmüşdür. Su üzü mübarəkdir” deyərək çeşmə ilə xəbərləşir. Dastanın ilk boyunda Buğacı yaralı halda tapan anası da elə bilir ki, günahkar Qazılıq dağıdır. Qazılıq dağına qarğır: “Aqar sənin suların, Qazılıq dağı. Aqar ikən aqmaz olsun. Bitər sənin otların, Qazılıq dağı. Bitər ikən bitməz olsun”. Lakin gözlərini açan Buğac anasına Qazılıq dağına günahsız olduğunu, Qazılıq dağına qarğamamasını deyir. Yəni dağlara, çeşmələrə müraciət, onlarla söhbət eləmək ədəbiyyatımızda ən qədim folklor motivlərindən biri kimi səciyyələndirilir.

“Leyli və Məcnun” poemasında da səhraya üz tutan Məcnun bir dağa rast gəlir. Dağ Məcnunun naləsinə əks-səda ilə cavab verir:

“Bir dağə irişdi yolda nagrah
Qəddinə libasi-vəhm kutah
...Məcnun ona eyləyib təmaşa
Bir odlu sürud qıldı inşa
Olduqda sürud ilə nəvasaz
Ondan həm eşitdi əksi-avaz.
Sandı ki, özilə həmnəfəsdir
Dedi: Mənə bu rəfiq bəsdir” (2, 232)

Dağı özünə rəfiq-dost hesab edən Məcnun dağ ilə, çeşmə ilə söhbətləşir:

“Bidad ilə köksünə urub daş
Dərd ilə gözündən axıdıb yaş
Noldu sənə böylə məst olubsan?
Qəm daminə paybəst olubsan?” (2, 233)

8. Qəhrəmanın tək övlad olması: Bu formul dastan yaradıcılığı üçün, həmçinin folklor ənənəsi üçün heç də yad olmayan bir xüsusiyyətdir. Bir çox dastanların qəhrəmanları adətən tək övlad olurlar. Məsələn, “Koroğlu” dastanının qəhrəmanı Koroğlu, “Dədə Qorqud” qəhrəmanlarından Buğac, Qanturalı, İmran da tək övladdırlar. Bu baxımdan, fikrimizcə, “Leyli və Məcnun” poemasında Məcnunun və Leylinin də tək övlad olmaları şifahi ənənədən gələn xüsusiyyət kimi səciyyələndirilməlidir.

9. Yurddan uzaqlaşma: Bu formul həm qəhrəmanlıq, həm də məhəbbət dastanları üçün xarakterik hesab oluna bilər. Qəhrəman müəyyən bir macəranın arxasınca öz yurdundan uzaqlaşır. Hadisələr səfərdə baş verir. “Leyli və Məcnun” poemasında da Məcnun öz yurdundan, yuvasından uzaqlaşaraq əvvəlcə səhraya, daha sonar Kəbəyə üz tutur. Və hadisələrin ən dramatik, ən gərgin məqamı-Məcnunla Leylinin ikinci dəfə üz-üzə gəlməsi məhz səhrada baş verir. Yurddan uzaqlaşma da Füzulinin öz əsərində ustalıqla bəhrələndiyi folklor motivi kimi səciyyəvidir.

10. Yuxu: Yuxugörmə və yuxuyozmadan bir vasitə kimi istər şifahi, istərsə də yazılı ədəbiyyatda tez-tez istifadə olunur. Yuxugörmə və yuxuyozma ilə bağlı ilk olaraq inam və etiqad laylarında, mif qatlarında duran məqamları düzgün öyrənmək, bilmək vacibdir. “Dədə Qorqud kitabı”nda doqquz dəfə yuxu və yuxugörmə hadisəsi ilə qarşılaşırıq. Məsələn olaraq Qazan xanın evinin yağmalanması ilə bağlı gördüyü yuxunu, Beyrəyin yuxuda ikən düşmənlər tərəfindən əsir alınmasını, Qanturalının yuxuda olarkən düşmən hücumuna məruz qalmasını, Əgrəyin yuxuda olarkən düşməne əsir düşməsinə, Qazılıq qoca oğlu Yegnəyin yuxusunu göstərə bilərik. “Yuxu” formulundan “Leyli və Məcnun” poemasında da istifadə edilmişdir. Poemanın sonunda Zeyd də yuxusunda Məcnun və Leylini cənnətdə görür:

“Ol munisü müşfiqü müvafiq
Bir gecə qəribü-sübhi-sadiq
Bimar tənində qalmayıb tab,
Qılmışdı məzarə yastanıb xab.
Xab içrə göründü ol nizarə
Bir bağidə iki mahiparə.
Rüxsarlarında zövqdən nur,
Bimi-qəmi dərdü qüssədən dur.
”...Budur- dedilər riyazi-rizvan,
Bir qövmü-xücestə hurü-qılman.
Bu iki məhi-xücestərixsar
Məcnun ilə Leyliyi-vəfadar.
Çün vadiyi-eşqə girdilər pak.
Ol paklik ilə oldular xak.
Mənzilləri oldu bağı-rizvan
Çakərləri oldu hurü-qılman.” (2, 337)

Zeyd yuxudan oyanandan sonra bu əhvalatı xalqa danışır:

“Çün Zeyd yuxudan oldu bidar.
Bu nüktəyi etdi xəlqə izhar.
Xəlqin olub etiqadı əfzun,
Ol qəbrə ziyarət oldu qanun.” (2, 337)

11. Dua-Bəddua: Dua formuluna “Dədə Qorqud” mətnlərində də kifayət qədər rast gəlinir: “Yerli qara dağların yıqılmasını. Kölgəliyə qaba ağacın kəsilməsini. Çapar ikə ağ-boz atın büdrəməsin” və ya bəddua formuluna misal olaraq “Oxuma sancıluyım. Qılıcıma toğranayım. Yer kibi kərtilyəyin. Oğlum toğmasın. Toğarsa, on günə varmasın” kimi formulaları göstərə bilərik. Dastan mətnlərində bu formulaların sayını kifayət qədər artırmaq mümkündür.

Bu formaldan “Leyli və Məcnun” poemasında da istifadə olunmuşdur. Məcnun Kəbəni ziyarət edərkən Allaha dua edir. Allah da Məcnunun duasını qarşılıqsız qoymur:

“Yarəb, bəlayi-eşq ilə qıl aşına məni.

Bir dəm bəlayi-eşqdən etmə cüda məni.

Az eyləmə inayətini əhli-dərddən

Yəni ki, çox bəlalara qıl mübtəla məni.” (2, 231)

Allah, Məcnunun duasını məqbul sayıb qəbul etdiyi kimi, İbni Salama etdiyi bədduasını da qəbul edir:

“Qəm matəmin eyləyəndə bünyad

Neyyəh bu növ çəkdi fəryad.

Kim, İbni Səlamı etdi gərdun

Amacı-xədəngi-ahi-Məcnun

Ol səddi götürməgə aradən

Əşk oldu rəvan iki yanadən.” (2, 304)

Yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, “Leyli və Məcnun” əsərində işlənən folklor motivlərinin yalnız müəyyən bir qismini qeyd etməklə kifayətlənirik. İnanırıq ki, gələcəkdə bu sahədə aparılan daha geniş elmi araşdırmalar bir sıra yeni elmi mülahizələrin aşkarlanmasına yardım etmiş olacaqdır.

ƏDƏBİYYAT

Abdulla B. (1999). “Kitabi-Dədə Qorqud”un poetikası. Bakı: Elm.

Füzuli M. (2004). Seçilmiş əsərləri. Bakı: Çapaşoğlu.

Gəncəvi N. (1993). “Xosrov və Şirin”. Bakı: Yazıçı.

Gürsoy E. (2003). Altay destanı: Maaday Kara. İstanbul.

Ögəl B. (2006). Türk Mifologiyası. (I cild), Bakı: MBM.

Abstract

Some similar folklore motives used both M.Fuzuli “Leyli and Macnun” poem and “Dada Gorgud book”

When we look the “Leyli and Macnun” poem we can see some similar motives which used both “Dada Gorgud book” and “Leyli and Macnun” poem. We can show as examples of these motives “childless”, “gazelle”, “pigeons”, “mountains” and “spring” motives or formulas, also “dream” formulas and “moving away from land”. Also we witness that the similar formulas are also used in “Dada Gorgud book”. In this text some information is given about the motifs which are commonly used both “Dada Qorgud” and other Turkish epics. In common motifs used in Turkish epics show the points of view, the living styles, and the common mythological thoughts of different Turkish people. These motifs have common characteristics in many Turkish epics.

Key words: Dada Gorgud book, Leyli and Macnun, gazelle, mountains, motives, formulas

Резюме

Фольклорные мотивы в поэме Физули «Лейли и Меджнун»

(в сравнении с «Книгой Деде Коркуда»)

В данной статье представлен краткий обзор о некоторых фольклорных мотивах, использованных в поэме М.Физули «Лейли и Меджнун». Некоторые из этих мотивов использованы и в главах «Деде Коркуда». Например, «бесплодие», «рождение героя после жертвоприношений», «джейран» и т.д. Мы старались сконцентрировать внимание на указанное сходство, наблюдаемое в обоих образцах. В этой статье описаны мотивы, которые использованы и в дастане «Деде Коркут», и в других тюркских эпосах. Использование этих мотивов в дастанах различных тюркских народов, сообщает об их сходствах в развитии, жизненных условиях и мифологических понятиях. Эти мотивы являются общими характеристиками тюркских дастанов.

Ключевые слова: Деде Коркуда, Лейли и Меджнун, бесплодие, рождение героя после жертвоприношений, джейран, М.Физули

Çapa tövsiyə edən: Fil.ü.e.d. Ramazan Qafarlı